

*Darba grupas ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas
pamatnostādņu 2013.-2019.gadam izstrādei sanāksme*

Protokols Nr.7

Vieta: Rīgā, Labklājības ministrijas telpās, Skolas ielā 28, 2.korp., 1.st.10.kab.

Laiks: 2011.gada 10.novembrī plkst. 10.00

Sanāksmi vada:

E.Celmiņa - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja

Dalībnieki:

S.Barks - Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta Politikas plānošanas nodaļas vecākais referents

I.Brīnuma – Tieslietu ministrijas Valststiesību departamenta Konstitucionālo tiesību nodaļas juriskonsulte

Š.Bērziņa – Tiesībsarga biroja vecākā juriskonsulte

I.Černika-Zariņa - Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamenta Politikas plānošanas nodaļas vecākā referente

D.Fromholde – Labklājības ministrijas Darba tirgus politikas nodaļas vecākā nozares eksperte ES darba tirgus jautājumos

A.Gaile - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja vietniece

E.Heidere - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente

K.Inkuša – Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja juriste

A.Jaško – Aizsardzības ministrijas Personāla attīstības departamenta Sociālo lietu nodaļas vadītājs

I.Laine – Latviešu Sieviešu invalīdu asociācijas „Aspazija” valdes priekšsēdētāja

K.Liepiņa - Izglītības iniciatīvu centra projektu vadītāja

A.Mazapša – Resursu centra cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem „Zelda” juriste

S.Pablaka – Veselības ministrijas Veselības aprūpes organizācijas nodaļas vadītāja

A.Pavlins – Latvijas Nedzirdīgo savienības prezidents

I.Pikše - Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu organizācijas nodaļas vadošā referente

D.Rītuma – „Latvijas „Kustība par neatkarīgu dzīvi” eksperte

L.Svikliņa - LCĪVSO SUSTENTO projektu vadītāja

S.Šimfa - Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos

E.Vilķina - „Latvijas „Kustība par neatkarīgu dzīvi” biedre

D.Vītola – Biedrības „Atbalsts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (ATBALSTS) valdes priekšsēdētāja

E.Zariņš – Latvijas Neredzīgo biedrības Centrālās valdes priekšsēdētājs

I.Zvīdriņa – Labklājības ministrijas Darba tirgus politikas nodaļas vadītāja

Protokolē:

L.Žvirble - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente

Darba kārtība:

1. Sanāksmes atklāšana – LM Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja E.Celmiņa.
2. Pārskats par identificētajiem Konvencijas īstenošanas problēmjaudājumiem darba un nodarbinātības jomā - LM Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja E.Celmiņa.
3. Sanāksmes dalībnieki izskata jautājumus secīgi, pēc sagatavotās tabulas, diskutē, norāda uz papildus niansēm un pieņem lēmumus par jautājumu saglabāšanu, izslēgšanu, papildināšanu vai pievienošanu citam jautājumam.
4. Nākamās apspriedes plānošana.

1.

Sanāksmi atklāj **E.Celmiņa** un informē klātesošos, ka šī ir pēdējā sanāksme un jau iepriekš tika nosūtīti uz sanāksmes dalībnieku e-pastiem priekšlikumi darba un nodarbinātības jomā. Tāpat informē, ka NTSP un tās Sociālās drošības apakšpadome uzaicina nākamajā nedēļā uz sanāksmi jo vēlas vairāk uzzināt par nodarbinātības pasākumu īstenošanu, problēmas un apmainīties viedokļiem.

DARBS UN NODARBINĀTĪBA

2.,3.

E.Celmiņa nolasa 1.punktu un informē, ka Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļai apspriežoties ar Darba departamentu tika konstatēts, ka no vienas puses Darba likumā iestrādātās normas ir kā aizsargmehānisms, bet, no otras puses, dažkārt darbojas kā kavējošs faktors, jo darba devēji izvairās pieņemt patstāvīgā darbā personas ar invaliditāti, jo gadījumā, ja darbs netiek veikts apmierinoši, tad atbrīvošanās no šāda darbinieka ir apgrūtināta, vai pat neiespējama. Jautājumā par to, kas kompensē samazināto slodzi, LM Darba departaments nāca klajā ar priekšlikumu, veidot diferencētas subsīdijas pa invaliditātes grupām nevis kā pašreiz, ka subsidētajās darba vietās visiem ir viena summa. Tika konstatēts, ka subsīdijas ļoti intensīvi tiek izmantotas III grupas invalīdiem salīdzinājumā ar pārējām invaliditātes grupām, bet būtu nepieciešams diferencēts subsīdiju sadalījums, kā arī, varētu samazināt subsīdiju laika periodā kamēr tā tiek sniegta. Pastāv ideja par elastīgākas sistēmas veidošanu attiecībā uz personu ar invaliditāti darba vietām. Šeit kā pasākumu veicēji varētu būt Tiesībsarga birojs un LDDK.

A.Pavļins norāda, ka LNS arī vēlas tikt uzaicināta pie apspriedes par atbalstu subsidētajām darba vietām. Invalīdu atbalsta apjoma noteikšana pēc invaliditātes grupām ir diskriminējoša, jo nedzirdīgajiem ar III grupu nav vieglāk iekļauties darba tirgū par invalīdiem, kuriem ir II grupa.

E.Celmiņa atbild, sakot, ka statistikas dati pierāda to liecina, ka III grupas invalīdi tmēr vieglāk iekļaujas darba tirgū nekā I vai II grupas invalīdi.

A.Pavlins prasa, vai ir atsevišķa statistika par nedzirdīgajiem invalīdiem?

E.Celmiņa atbild, ka atsevišķas statistikas nav, jāprasa LM Darba departamenta pārstāvjiem, vai tā ir detalizēti pieejama, tomēr neizvērtēšana pēc individuālajām vajadzībām nav mērķtiecīgākais veids kā subsidijas novirzīt. Šobrīd darbojas aizvietojoša vai dāvinoša sistēma, taču jāmeklē risinājumi, lai mainītu un sakārtotu subsidiju sistēmu. Viedoklis tiks lūgts arī LNS un šī problēma tiks atspoguļota ANO pamatnostādņēs.

E.Celmiņa nolasa 2.punktu un saka, ka šeit nav papildus komentāri, aicinās nākamnedēļ arodbiedrību pārstāvjus Sociālās drošības apakšpadomē izteikt priekšlikumus šajā jautājumā.

A.Gaile saka, ka LBAS nav atsevišķa arodbiedrība personām ar invaliditāti, jo ir pārstāvētas nozaru profesionālās arodbiedrības, nešķirojot pēc invaliditātes.

E.Celmiņa piebilst, ka līdzīgi kā iepriekšējos gados, kad LBAS bija izcēlušies darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, varētu kādās citās aktivitātēs pievērst pastiprinātu uzmanību personām ar invaliditāti.

E.Celmiņa nolasa 3.punktu un saka, ka viss kas saistīts ar subsidēto un atbalstīto darbu ir jāapvieno. Priekšlikums ir subsidēto darba vietu ietvaros veidot iespējams kvotas pa funkcionālo traucējumu veidiem.

A.Gaile papildina, sakot, ka subsidijas ir diferencētas pēc invaliditātes smaguma.

E.Celmiņa saka, ka LM Darba departamentam būtu jāveido uzlabota subsidētā darba vietu sistēma un jau šobrīd personām ar invaliditāti ir noteikti nodokļu atvieglojumi. Nevajadzētu mazināt peļņas nodokli.

S.Šimfa uzsver, ka neapliekamā minimuma paaugstināšana IIN cilvēkiem ar īpašām vajadzībām zināmā mērā uzlabotu viņu ienākumu līmeni, bet tas nekādā gadījumā neatrisinātu nodarbinātības problēmu. Nevajadzētu saistīt IIN atvieglojumus ar nodarbinātības iespējām, jo tie ir divi dažādi jautājumi.

E.Celmiņa saka, specializētās darbnīcas ir iekļautas alternatīvo pasākumu projektu uzsākšanā un varētu vēl tikt izveidotas jaunas darbnīcas. Šis jautājums jāmin diskusijās par nākamo programmēšanas periodu, kā viens no vēlamajām aktivitātēm.

A.Mazapša jautā, vai būs kaut kādi kritēriji invalīdu nodarbināšanai specializētajās darbnīcās, jo šobrīd tajās notiek bezmaksas darbaspēka izmantošana un invalīdus nodarbina bez atalgojuma.

I.Pikše atbild, sakot, ka darba terapija ir tā, kurā iemāca sniegt kaut kādus pakalpojumus, apgūstot jaunas prasmes un iemaņas. Ja invalīds strādā pilnu dienu, tad tā ir nodarbinātība.

S.Pablaka norāda, ka Daugavpils psihoneiroloģiskās slimnīcas gadījumā, tā nav darbnīca, bet ārstnieciskās rehabilitācijas daļa un šī rehabilitācija nepieciešama, lai saglabātu spējas darboties personām ar invaliditāti. Darbnīcās ir jāpavada laiks atbilstoši veselības stāvoklim.

D.Rituma piebilst, sakot, ka šie cilvēki nespēj strādāt pilnu darba dienu, kas ir 8 stundas dienā, bet mazāku laiku, atbilstoši cilvēka funkcionālajam stāvoklim.

E.Celmiņa saka, ka līdz šim speciālajām darbnīcām kritēriji nekur netika noteikti.

A.Pavlins uzsver, ka vēlas apspriest Sustento priekšlikumu par NVO iesaistīšanu jautājumā par invalīdu darbā iekārtošanu.

E.Celmiņa atbild, sakot, ka LM Darba departaments ir gatavs risināt jautājumu par konsultāciju pakalpojumu iepirkšanu no NVO par personu ar invaliditāti iesaistīšanu nodarbinātībā un nodarbinātības pasākumos. Pašu iekārtošanu darbā nav iespējams nodot NVO, bet to, kas ir saistīts ar motivācijas, atbalsta sniegšanu darba uzsākšanai,

komunicēšanu ar darba devēju. Veidosim procedūru, meklēsim risinājumu, lai šo daļu nodotu NVO. Tiek minēta sociālā uzņēmējdarbība, kas ir attīstīta citās valstīs un būtu jāiekļauj aktivitātēs, mērķos vai virzienos, diskutējot par nākošo programmēšanas periodu, lai iesaistītu ne tikai invalīdus, bet arī citus grūtdieņus. Sociālo uzņēmējdarbību varētu attīstīt sadarbojoties ar pašvaldībām, kā arī piesaistot ESF līdzekļus.

A.Pavlins uzsver, ka jāsaglabā darba vietas invalīdiem un pasākumi ir jāplāno ilgtermiņā. Sociālie uzņēmumi jāveido no jauna, lai gan PSRS laikā bija uzņēmumi, kuri nodarbināja invalīdus. Viņš jautā, vai runājot par subsidētajām darba vietām tiek domāts arī par invalīdiem ar multifunkcionālajiem traucējumiem, jo ir lielas problēmas ar nedzirdīgo nodarbinātību, kuriem ir arī garīgās attīstības traucējumi.

E.Celmiņa atbild, sakot, ka kaut kāds atbalsts saistībā ar subsidētajām darba vietām invalīdu nodarbināšanai pastāv jau šobrīd.

A.Pavlins saka, ka daudzus no nedzirdīgajiem invalīdiem izmanto laukos kā bezmaksas darbaspēku, arī ģimenes ietvaros, bet nav iespējams palīdzēt.

D.Rituma uzsver, ka invalīdiem ir jābūt iespējai dzīvot sociāli neatkarīgu dzīvi.

E.Celmiņa piebilst, ka šo jautājumu varētu risināt rīcībspējas ietvaros.

D.Rituma saka, ka nav datu par cilvēkiem, kuriem vajadzīga palīdzība, lai varētu šiem cilvēkiem sniegt informāciju par viņu tiesībām. Tā kā pastāv datu aizsardzība, tad nav informācijas par to, kur un kādos apstākļos šie cilvēki dzīvo, lai varētu palīdzēt. Sociālajiem dienestiem būtu jāzina šīs adreses, bet pašvaldības šādu informāciju nesniedz.

S.Šimfa papildina, sakot, ka cilvēki, kuriem nepieciešama palīdzība uz sociālajiem dienestiem nāk paši. Nepieciešams ziņot atbildīgajām struktūrām, kas juridiski ir atbildīgas un jāinformē attiecīgās institūcijas. Nav vienotas informācijas par šādiem cilvēkiem.

E.Celmiņa nolasa 5.punktu un saka, ka LM Darba departaments ir atvērts un iesaistīts NVO, lai veiktu speciālistu apmācību, jo NVA nav plašs speciālistu tīkls cilvēku ar invaliditāti darbā iekārtošanai.

E.Celmiņa saka, ka pie 6.un 7.jautājuma par publiskajiem iepirkumiem jau pieskāramies, bet jāsaglabā diskusija saistībā ar sociālajiem uzņēmumiem un privilēģētiem iepirkumiem. Publisko iepirkumu likumā konkrētu normu nevar ielikt, jo šis jautājums plaši nav izdiskutēts, tomēr risinājumu tam var meklēt.

E.Celmiņa nolasa 8.punktu un saka, ka, ja persona dzīvo SAC un vēlas pretendēt uz brīvo darba tirgu, tad šādai personai nav jāatrodas SAC.

E.Viļķina norāda, ka ir tādi cilvēki, kas labprāt izietu ārā no SAC, bet viņiem nav nedz prasmju, nedz zināšanu patstāvīgai dzīvei. Vajadzētu kādas stundas dienā, vai dažas dienas nedēļā sniegt iespēju atjaunot prasmes, tādējādi invalīds uzlabotu savu ikdienu, veselību. Invalīds var būt arī tāds, kas ir spējīgs strādāt intelektuālu, garīgu, bet ne fizisku darbu.

S.Šimfa norāda, ka ir invalīdi, kuri nevēlas strādāt.

E.Celmiņa: uzsver, problēmas formulējums, kad tiek liegtas darba iespējas personām ar garīga rakstura traucējumiem, kas dzīvo SAC nav precīzs, jo kādam invalīdam nemaz nav jāatrodas SAC.

S.Šimfa: piebilst, sakot, ka pašvaldība rūpīgi izsver, kuru ievietot vai neievietot SAC, jo tas nav viegli. Lai pārbaudītu vai invalīds var dzīvot patstāvīgi ir paredzēta pusceļa māja. Tikai neliels skaits invalīdu no SAC ir spējīgi pārcelties uz grupu māju.

E.Celmiņa saka, ka jāpārformulē 8.punkta 1.daļa un nolasa 9.punktu. Nav plānots atjaunot pusaudžu ar invaliditāti vasaras darbu, jo veidojas negodīga konkurence un lielveikalos tiek izmantots viņu darbs par nelielu samaksu.

E.Celmiņa nolasa 10.punktu.

Celmiņa saka, ka jebkura papildus garantija kalpo kā negatīvais faktors no darba devēja puses. Piesardzīgi jāraugās uz vēl kādas normas par privilēģijām tiem vecākiem, kas aprūpē bērnu ar invaliditāti iekļaušanu Darba likumā. Šajā gadījumā varētu sadarboties ar LDDK un arodbiedrībām, lai veicinātu, attīstītu attālināto darbu vai elastīgo rītu un vakaru.

D.Rituma uzsver, ka vecāks nevar saņemt slimības lapu par 17 gadīga bērna kopšanu pēc operācijas, jo var tikai gadījumā, ja bērns ir līdz 16 gadiem vecs, kā rezultātā rodas konflikts ar darba devēju.

E.Celmiņa saka, ka jākonsultējas ar SAD, lai pārformulētu šo punktu savādāk.

S.Šimfa piebilst, sakot, ka bērna statusam jābūt līdz 18 gadu vecumam.

E.Celmiņa nolasa 11.punktu un saka, ka atbalsts uzņēmējdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai nav finansiālu apsvērumu dēļ, bet trūkst dzīvotspējīgu ideju uzņēmējdarbībai. Jebkurā gadījumā, lai sniegtu finansiālu atbalstu, tiek izvērtēta biznesa plāna dzīvotspēja. Šajā gadījumā nav plānots veikt kaut kādus speciālus pasākumus.

I.Laine norāda, ka sievietei I grupas invalīdei, kura audzina bērnus nav nekādi papildus atvieglojumi papildus esošajam 8 latu pabalstam.

Celmiņa jautā, vai ir runa par to, ka šādas sievietes nodarbotos ar uzņēmējdarbību?

I.Laine atbild, sakot, ka runa ir par šādām sievietēm kā pašnodarbinātām personām, kurām varētu piešķirt kaut kādus atvieglojumus.

E.Celmiņa saka, ka šajā gadījumā arī ir nepieciešama dzīvotspējīga ideja.

A.Pavļins piekrīt, ka ir nepieciešams atbalsta mehānisms uzņēmējdarbībai, jo eksistē cilvēki, kuriem ir ideja, nepieciešams izveidot atbalsta mehānismu invalīdiem, kuriem pieder 50% īpašumtiesību uzņēmumā radot iespēju uzsākt savu komercdarbību vai atbalstīt esošo.

E.Celmiņa saka, ka visu grupu invalīdi, kuri ir uzņēmēji saņem jau katru gadu nodokļu atvieglojumus. Tādam invalīdam uzņēmējam, kurš jau veiksmīgi darbojas darba tirgū nebūtu nepieciešams vēl kāds atvieglojums.

D.Vītola: Varētu būt subsidija tam invalīdam, kurš nodarbina invalīdu.

E.Celmiņa nolasa 14.punktu.

I.Brīvmane saka, ka problēma ir ieslodzījumu vietās, kurās nav invalīdiem atbalsta pasākumi, lai viņi varētu strādāt. Normatīvajos aktos būtu jānosaka, ka uzņēmumi var nodarbināt ieslodzītos ar kustību traucējumiem.

E.Celmiņa piebilst, ka jānosaka prasības komersantiem, kas nāk iekšā ieslodzījumu vietas teritorijā. Lūdz šo punktu precizēt TM.

S.Šimfa norāda, ka Latvijas ieslodzījumu vietās ir problēma ar vides pieejamību, ieslodzītie riteņkrēslos netiek pastaigās. Šai invalīdu grupai ir visbezcerīgākais stāvoklis.

E.Celmiņa piebilst, ka tas kas neskar vides pieejamību ir risināms ar komersantiem. Vides pieejamība ir globālāka problēma, kuru komersants viens neatrisinās. Lūdz TM precizēt, norādīt vēlamo virzienu, kas būtu jādara.

E.Celmiņa nolasa 15.punktu un saka, ka atgriezīties sākumpunktā un apkoposim ar sākuma tēmām un risinājumiem. Nedzirdīgo emigrācija noregulēsies, kad tiks sakārtotas iekšējās normas un pakalpojumi. Ja ir dati, tad tos varam izmantot pamatnostādņu problēmu apraksta sadaļā, lai nebūtu tikai pieņēmums par nedzirdīgo aizbraukšanu.

A.Pavļins saka, ka Lielbritānijā plāno atvērt LNS filiāli. Ap 10% nedzirdīgo ir emigrējuši.

E.Celmiņa saka, ka tas ir pietiekams datu avots.

A.Pavlins norāda, ka problēmas bija ar ierobežojumiem nedzirdīgajiem strādāt funkcionālu traucējumu dēļ. Nedzirdīgie nedrīkstēja strādāt augstāk par 3 m (piem.krāsotāji, jumiķi, elektriķi) vai uz kuģa. Jautā, vai šobrīd pastāv šī problēma?

D.Vītola atbild, sakot, ka pamatojoties uz darba risku novērtējumu, personu sūta uz veselības pārbaudi un komisija novērtē atbilstību darbam.

E.Zariņš: papildina, sakot, ka redzes invalīdiem bija aizliegts strādāt ar datoriem, lai gan ir paredzētas speciālas programmas.

A.Pavlins saka, ka nedzirdīgam cilvēkam, kurš veic uzņēmējdarbību ir jākontaktējas ar citiem pakalpojumu sniedzējiem un šādās situācijās ir vajadzīgs tulks. Ja uzņēmumā strādā nedzirdīgi darbinieki, tad arī būtu nepieciešams tulks.

E.Celmiņa norāda, ka varētu būt noteikti pakalpojumi, kurus kompensē, vai attaisnotie izdevumi, ja šāds cilvēks ir pircis tulka pakalpojumu.

A.Pavlins saka, ka nedzirdīgajiem skolotājiem ir jāiziet kvalifikācijas celšanas kursi un tam ir nepieciešams tulks, bet LNS šajā gadījumā nevar sniegt atbalstu, jo tie nav sociālās rehabilitācijas vai izglītības pasākumi.

E.Celmiņa saka, ka 15.punkta 2.daļa par kvotu sistēmu vai nodokļu atlaides ieviešanu darba devējiem, kas nodarbina invalīdus ir politisks jautājums, bet ietver bīstamu tendenci, jo var nonākt pie tā, ka arī citas sociālās grupas prasīs kvotas, piemēram, romi. Nav pārliecības, ka kvotu sistēma būtu labākais risinājums.

E.Zariņš papildina, sakot, ka ārzemēs kvotas ievieš valsts un pašvaldību uzņēmumi (Norvēģija), kas ir lielākais darba devējs.

S.Šimfa saka, ka šādu priekšlikumu varētu ierosināt, jo tas parādītu vai invalīdi ir svarīgi. Dāņi saka, ka ne visu izdarīto sociālajā jomā var aprēķināt naudā.

E.Celmiņa uzsver, ka nevarēs virzīt kā pasākumu ANO pamatnostādnes kvotu sistēmas ieviešanu. Aprakstošajā daļā varētu minēt kā iespējamo virzienu, ka ir apspriests ar NVO, jo konkrētam risinājumam šajā lietā jāsaņem pasūtījums.

4.

E.Celmiņa noslēdzot sanāksmi, informē, ka ir jāsāk izstrādāt „ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām pamatnostādnes 2013.-2019.gadam” un aicinās uz apspriedi darba grupas locekļus. Informācija par apspriedes laiku tiks nosūtīta uz darba grupas locekļu e-pastiem.

Sanāksmi slēdz 11.20

L.Žvirble - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente